

Onderzoek naar vleermuizen en broedvogels in het plangebied Jeruzalem te Tilburg

Opdrachtgever: Tiwos Tilburg

September 2012

Antonie van Diemenstraat 20 5018 CW Tilburg 013-5802237 Eac@home.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	2
2. Onderzoeksmethode.....	2
2.1. Vleermuizen	2
2.2. Broedvogels.....	2
3. Onderzoeksresultaten.....	2
3.1. Vleermuizen	2
3.1.1. Gewone dwergvleermuis	2
3.1.2. Laatvlieger	3
3.1.3. Watervleermuis	3
3.1.4. Rosse vleermuis.....	3
3.2. Broedvogels.....	3
3.2.1. Huismus.....	3
3.2.2. Kauw	4
3.2.3. Turkse tortel	4
3.2.4. Boomkruiper.....	4
3.2.5. Overige soorten	5
3.3. Conclusie, maatregelen en aanvraag ontheffing	5
3.3.1. Conclusies.....	5
3.3.2. Mitigerende maatregelen	5
3.3.3. Compenserende maatregelen	5
3.3.4. Aanvraag ontheffing	5
4. Literatuur en bronvermelding	6

1. Inleiding

Tiwos heeft het voornemen om binnen het plangebied Jeruzalem te Tilburg de woningen te slopen aan de Casper Houbenstraat 1 tot en met 107, Veluwestraat 50 tot en met 84 en Twentestraat 1 tot en met 171.

Alvorens gestart kan worden met deze activiteiten dient in het kader van de Flora- en faunawet te worden nagegaan of er vaste verblijfplaatsen in de woningen aanwezig zijn van vleermuizen en vogels.

In januari 2012 is door Tiwos aan het Ecologisch Adviesbureau Cools de opdracht verleend om een jaarrond-onderzoek uit te voeren naar vleermuizen en broedvogels binnen het plangebied.

2. Onderzoeksmethode

2.1. Vleermuizen

In de periode februari tot en met augustus 2012 is door de Vleermuisstichting Noord-Brabant onderzoek verricht naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied Jeruzalem te Tilburg. Daarbij is grotendeels gewerkt conform het landelijk protocol voor vleermuisinventarisaties. Het onderzoek vond plaats in de avond/nacht (21.30 – 0.00 uur) en vroege ochtend (02.30 – 05.30 uur), waarbij de gebouwen aan de buitenkant zijn geïnventariseerd, om zodoende op een efficiënte manier te kunnen bepalen waar eventuele vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn. Tijdens het onderzoek werd gebruik gemaakt van 2 Skye-Batdetectors. Deze stonden steeds afgestemd op respectievelijk circa 20 kHz. en circa 40 kHz. Hierdoor konden steeds alle in Nederland voorkomende soorten gehoord worden.

Het onderzoek is op de volgende data uitgevoerd:

09 februari 2012 – dag

14 mei 2012 – avond/nacht

11 juni 2012 – vroege ochtend

09 juli 2012 – vroege ochtend

04 augustus 2012 – avond/nacht

25 augustus 2012 – avond/nacht

De data dat het onderzoek is uitgevoerd zijn zo gekozen dat de weersomstandigheden gunstig waren voor vleermuizen. Avonden en nachten met lage temperaturen, regenachtig weer of harde wind zijn vermeden.

2.2. Broedvogels

Het onderzoek naar vogels binnen het plangebied Jeruzalem te Tilburg die kunnen broeden in of aan gebouwen, zoals huismus, zwarte roodstaart en gierzwaluw is uitgevoerd in de periode mei tot begin juli, waarbij 3 bezoeken in de ochtend zijn gebracht. De gebouwen zijn daarbij vanaf de buitenkant geïnventariseerd. Bezoekdata: 11 mei, 11 juni en 5 juli 2012. Tijdens deze inventarisatieronden is geïnventariseerd in de vroege ochtend vanaf circa een half uur voor zonsopgang. De weersomstandigheden bij alle bezoeken waren gunstig voor het waarnemen van de broedvogelsoorten, zijnde droog weer met niet al te veel wind.

3. Onderzoeksresultaten

3.1. Vleermuizen

Tijdens het onderzoek in 2012 zijn binnen en nabij het plangebied twee vleermuissoorten waargenomen, namelijk de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Nabij het plangebied zijn tevens de watervleermuis en rosse vleermuis aangetroffen.

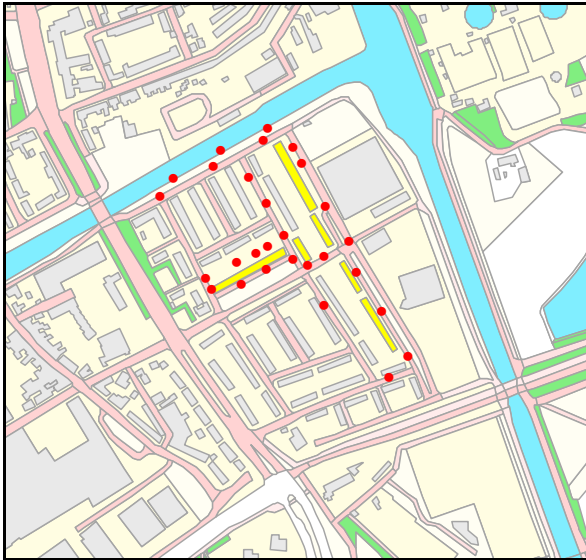
3.1.1. Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis bleek in het plangebied de meest aangetroffen vleermuissoort te zijn. Dat is niet zo verwonderlijk, want in Noord-Brabant is het de algemeenste vleermuissoort. Daarbij komt dat het een echte gebouwbewonende soort is. Tijdens het onderzoek zijn binnen het plangebied echter geen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Wel is er een melding bekend van enkele jaren geleden van een verblijfplaats in de Maaslandstraat, net buiten het plangebied. Hoewel tijdens het onderzoek aan deze locatie extra aandacht is besteed, kon de aanwezigheid van een verblijfplaats niet worden bevestigd. Ook vaste vliegroutes van de gewone dwergvleermuis zijn binnen het plangebied niet aangetroffen. Per in-

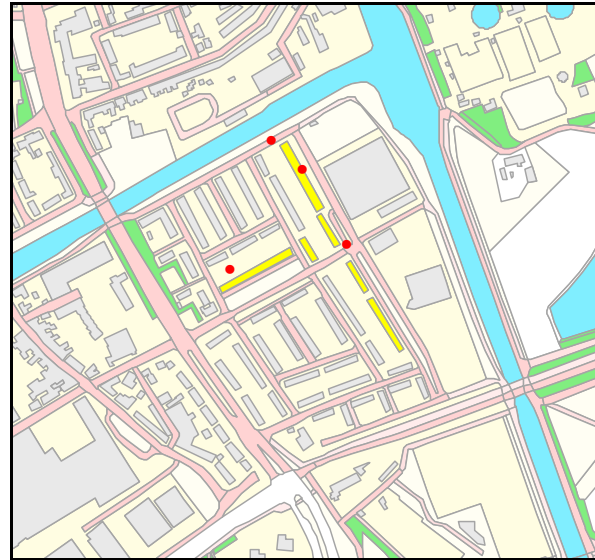
ventarisatieronde foerageerde er circa 3 dwergvleermuizen. Deze foerageerde voornamelijk boven tuinen en plantsoenen.

3.1.2. Laatvlieger

Tijdens vrijwel alle onderzoeksronden werden laatvliegers aangetroffen. Ook hier betrof het uitsluitend foeragerende dieren. Hierbij ging het per onderzoeksrunde steeds om één enkel dier. Hoewel de soort nagenoeg uitsluitend gebruik maakt van verblijfplaatsen in gebouwen, zijn dergelijke verblijfplaatsen binnen het plangebied niet aangetroffen. Ook laatvliegers foerageerde hier met name boven tuinen en plantsoenen, vooral als daar ook wat grotere bomen in stonden.

Gewone dwergvleermuis

Laatvlieger

3.1.3. Watervleermuis

Op 14 mei en 25 augustus 2012 zijn boven de Piushaven foeragerende watervleermuizen aangetroffen. In beide gevallen ging het om tenminste één exemplaar. Hoewel watervleermuizen voor verblijfplaatsen in het buitenland soms wel gebruik maken van gebouwen is dat in Nederland niet het geval. Er bestaat hier dan ook geen enkele binding met het plangebied.

3.1.4. Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is slechts één keer (9 juli 2012) waargenomen, en dat betrof een kortstondig aanwezig exemplaar boven de Maaslandstraat, dus net buiten het plangebied. Hoewel rosse vleermuizen in het buitenland soms gebruik maken van verblijfplaatsen in gebouwen, is dat in Nederland slechts zéér sporadisch het geval. We mogen daarom aannemen dat de woningen in het plangebied als verblijfplaats voor rosse vleermuizen weinig waarde hebben, en dat er geen sprake is van een binding met de te slopen (flat)woningen.

3.2. Broedvogels

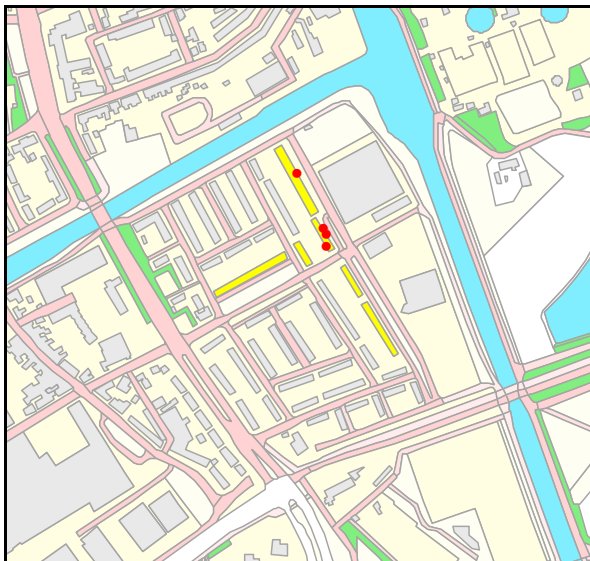
Vogelsoorten die in of aan gebouwen broeden en waarvan binnen het plangebied territoria zijn aangetroffen zijn de huismus en kauw. In tuinen van de te slopen woningen en plantsoenen nabij deze woningen zijn verder onder andere territoria van vogelsoorten als Turkse tortel, houtduif, heggenmus, merel, koolmees, pimpelmees, groenling, vink en ekster vastgesteld. Het gaat hierbij om lage dichtheden. Van gierzwaluw, huiszwaluw of zwarte roodstaart zijn binnen het plangebied geen vaste verblijfplaatsen vastgesteld.

3.2.1. Huismus

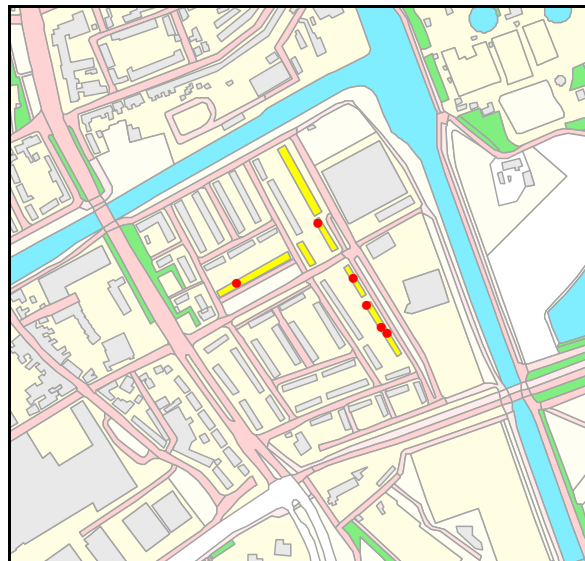
In de Twentestraat bevonden zich bij diverse woningen duidelijke sporen van mussenuitwerpselen onder de dakgoot. In dit gedeelte bevonden zich 3 territoria (o.a. nabij huisnummer 117, 123 en 125/127). Op 24 april 2012 werd ook een zingend (tsjilpend) mannetje aan de flat in de Twentestraat aangetroffen. Het is niet zeker of hier ook daadwerkelijk is gebroed. Aan het flatgebouw zijn beperkte mogelijkheden, zoals kieren en andere ruimten, om te nestelen.

3.2.2. Kauw

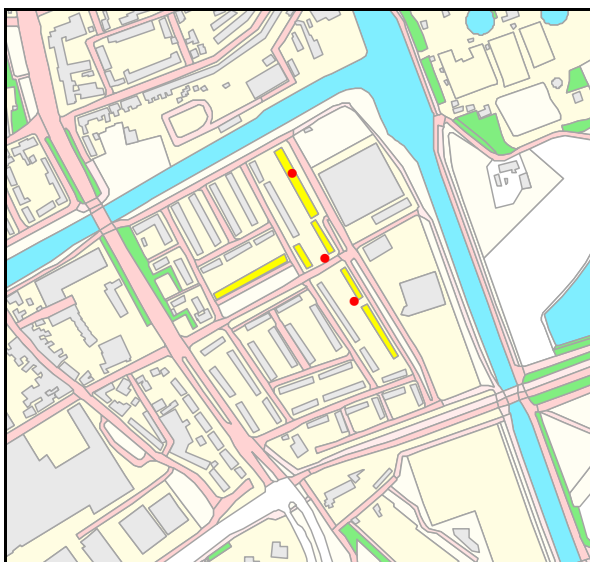
Binnen het stedelijk gebied bieden schoorstenen en ventilatiekanalen de belangrijkste broedmogelijkheden aan kauwen. Eén territorium is aangetroffen op een schoorsteentje c.q. ventilatiekanaal op het dak van de flat aan de Casper Houbenstraat. Hoewel hier dus wel een territorium is aangetroffen, zijn er geen sterke aanwijzingen gevonden dat hier ook werkelijk is gebroed. Anders is dat aan de woningen aan de Twentestraat, want hier zijn 5 territoria aangetroffen (huisnummers 111, 135-137, 145, 151-153, 153-155), waarbij wordt aangenomen dat hier ook daadwerkelijk is gebroed. Dit is gebaseerd op de aanwezigheid van paartjes, zittend op schoorstenen, intensief roepend, en soms met nestmateriaal slepend. Na het broedseizoen werden hier en in de onmiddellijke nabijheid ook jonge (uitgevlogen) kauwen gezien, en het lijkt er dus sterk op dat hier inderdaad sprake is geweest van broeden.

Huisumus

Kauw

Turkse tortel

3.2.3. Turkse tortel

Hoewel de Turkse tortel niet beschouwd wordt als een vogelsoort die broedt in gebouwen, gebeurt dit wel regelmatig aan gebouwen. Hierbij moeten we denken aan broeden op richels, muurtjes, uitsteeksels, in nissen, op bloembakken, op lampen, op nestkasten, maar ook in bijvoorbeeld gevelbegroeiing. Binnen het plangebied Jeruzalem werden 3 territoria vastgesteld. Hoewel de exacte nestplaatsen niet bekend zijn, moet men bij planning en uitvoer van sloopwerkzaamheden rekening houden met de mogelijke aanwezigheid van nesten van Turkse tortels aan de woningen. Turkse tortels kunnen al vroeg in het jaar beginnen te broeden, en gaan soms tot in de herfst door met broeden.

3.2.4. Boomkruiper

Een waarneming van een zingende boomkruiper op 5 juli 2012 vanuit een acacia aan de achterzijde van de flat aan de Twentestraat suggereert dat het plangebied geschikt is voor boomkruipers. Boomkruipers broeden in bebouwd gebied regelmatig in muurspleten e.d. van gebouwen. Hoewel deze waarneming te laat in het seizoen valt om van een territorium te kunnen spreken, geeft deze waarneming wel aan dat rekening moet worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van boomkruipers binnen het plangebied. Gedurende het onderzoek in 2012 is echter geen territorium vastgesteld.

3.2.5. Overige soorten

Naast de Turkse tortel dient ook rekening gehouden te worden met andere vogelsoorten die niet als gebouw-bewonend te boek staan, waaronder de houtduif en merel. Dit zijn soorten die in de stedelijke omgeving hun nest regelmatig maken in bijvoorbeeld begroeiing die tegen gevels van gebouwen groeit, of zelfs op richels, uitsteeksels, muurtjes, bloembakken, in nissen e.d. Maar het kunnen ook broedsels van bijvoorbeeld mezen in nestkasten tegen de gevels van woningen zijn. Met name aan het flatgebouw aan de Twentestraat groeit tegen zowel de voor als tegen de achtergevel van het flatgebouw een inmiddels behoorlijk grote klimop tegen deze gevels. Hoewel het afgelopen jaar hier niet met zekerheid broedende vogels zijn vastgesteld, is de kans dat zich hierin vogelnesten bevinden zeker aanwezig. Het gaat dan in ieder geval om een broedvogelsoort als merel, maar ook Turkse tortel, houtduif en andere zijn zeker mogelijk.

Ook indien in het kader van sloop eventueel aanwezige beplanting in tuinen of aangrenzend plantsoen moet worden verwijderd, dient eveneens rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels, zoals heggenmus, merel, koolmees, pimpelmees, groenling, vink en ekster.

3.3. Conclusie, maatregelen en aanvraag ontheffing

3.3.1. Conclusies

Vleermuizen

Binnen en nabij het plangebied zijn enkele foeragerende exemplaren aangetroffen van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger, en nabij het plangebied foeragerende exemplaren van de watervleermuis en één exemplaar van de rosse vleermuis. Vaste verblijfplaatsen, paarverblijven dan wel vaste vliegroutes van vleermuizen zijn binnen het plangebied niet waargenomen.

Broedvogels

Binnen het plangebied zijn in of aan de woningen 4 territoria waargenomen van de huismus, 6 territoria van de kauw en 3 territoria van de Turkse tortel. Vogels die mogelijk broeden binnen het plangebied zijn de houtduif, merel, boomkruiper en koolmees.

3.3.2. Mitigerende maatregelen

Vernietiging van de broedbiotopen (= verwijdering van gebouwen, nestkastjes, bomen, struiken) van de vogelsoorten kan plaatsvinden vanaf half/eind september tot uiterlijk eind februari. Na september kunnen de houtduif en Turkse tortel eventueel nog bezig zijn met hun broedproces. Voordat de werkzaamheden worden uitgevoerd dient dan ook een veldinspectie worden uitgevoerd naar eventueel nog broedende vogels dan wel de verzorging van vliegvlugge jongen.

Om te voorkomen dat er binnen het plangebied zich tijdens de werkzaamheden broedvogels kunnen vestigen wordt aanbevolen om na de vernietiging van de broedbiotopen, de vegetatie binnen eventueel braakliggende delen kort te houden door middel van maaien, verwijderen van maaisel en eventueel snoeien van opslag van struiken en bomen.

3.3.3. Compenserende maatregelen

Vanuit de Flora- en faunawet zijn compenserende maatregelen niet verplicht. Toch kan compensatie van negatieve effecten op beschermde soorten noodzakelijk zijn. Wanneer negatieve effecten niet voorkomen kunnen worden, maar het maatschappelijk belang van het plan zo groot is dat effecten gerechtvaardigd kunnen worden, is compensatie een laatste redmiddel om de 'gunstige staat van instandhouding' van beschermde soorten te waarborgen en de staat van instandhouding van streng beschermde soorten niet verder te verslechteren. Aangezien in het plangebied uitsluitend foeragerende vleermuizen zijn waargenomen zijn compenserende maatregelen voor vleermuizen niet noodzakelijk.

De huismus is opgenomen in categorie 2 van de Lijst van jaarrond beschermde vogelnesten. Tot deze categorie behoren nesten van koloniebroeders (roek, gierzwaluw en huismus) die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar. Voor de huismus dient dan ook een compensatieplan worden opgesteld.

3.3.4. Aanvraag ontheffing

De aanvraag van een ontheffing van de verbodsartikelen 8 tot en met 12 in het kader van de Flora- en faunawet is voor de geplande activiteiten niet noodzakelijk:

- voor vogels (exclusief de huismus), als de vernietiging van de broedplaatsen binnen het plangebied, door het verwijderen van ondermeer gebouwen, struiken en bomen plaatsvindt in de periode half/eind september tot uiterlijk eind februari;
- voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger aangezien deze vleermuissoorten het plangebied uitsluitend gebruiken als foerageergebied en er voldoende foerageergebied aanwezig blijft in de omgeving van het plangebied, waardoor er op lokaal niveau geen negatieve effecten ontstaan op de gunstige staat van instandhouding van de vleermuissoorten en/of de populaties.

De aanvraag van een ontheffing van het verbodsartikel 11 in het kader van de Flora- en faunawet is voor de geplande activiteiten wel noodzakelijk voor de huismus.

Samen met de ontheffingsaanvraag dient een compensatieplan voor de huismus worden ingediend bij het Ministerie van EL&I, alsmede een activiteitenplan.

4. Literatuur en bronvermelding

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002.

Flora- en faunawet. 's-Gravenhage.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2005.

Natuurkalender Broedvogels. 's-Gravenhage.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009.

Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. 's-Gravenhage.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. 's-Gravenhage.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2004.

Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. 's-Gravenhage.